

Uppföljning

av kommunens åtgärdsplan för brottsförebyggande
och arbete 2024–2026

Innehållsförteckning

Inledning.....	3
Uppföljning.....	4
1. Skapa en systematik kring – och utveckla det förebyggande arbetet avseende klotter, som är en typ av skadegörelsebrott.....	4
2. Fortsätta att utveckla kommunens befintliga struktur för brottsförebyggande arbete.....	6

Inledning

Enligt lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete är alla Sveriges kommuner skyldiga att upprätta en lägesbild över brottsligheten inom kommunens geografiska område. Lägesbilden ska innehålla en kartläggning av brottsligheten, dess omfattning och konsekvenser samt en analys av kartläggningen och informationen. Med lägesbilden som underlag ska kommuner besluta om en plan för vilka åtgärder som ska vidtas för att förebygga brott. Lägesbilden och åtgärdsplanen ska följas upp och revideras senast vartannat år. Enligt lagen ska arbetet vara kunskapsbaserat.

Knivsta kommuns lägesbild 2024–2026 beskrev sammanfattningsvis att Knivsta, enligt en sammanställning och analys av insamlade underlag kopplat till brottslighet och upplevd trygghet, över lag är en kommun med hög upplevd trygghet och säkerhet med förhållandevis låg brottslighet samt med flertalet skyddsfaktorer mot kriminalitet.

I maj 2024 fattade kommunstyrelsen i Knivsta kommun beslut om en åtgärdsplan för det brottsförebyggande arbetet, i enlighet med lagstiftningen. Det brottsförebyggande arbetet ska enligt gällande åtgärdsplan utgå från tidiga signaler och tidiga insatser, och en stark samverkan mellan förskola, skola, socialtjänst, fritid och andra relevanta aktörer.

Åtgärdsplanen består av följande punkter:

- Skapa en systematik kring – och utveckla det förebyggande arbetet avseende klotter, som är en typ av skadegörelsebrott.
- Fortsätta att utveckla kommunens befintliga struktur för brottsförebyggande arbete.

Avseende den befintliga strukturen för det brottsförebyggande arbetet så innebär det att utveckla och stärka en redan god struktur på olika sätt, med syftet att göra arbetet än mer effektivt och långsiktigt. Inom ramen för det identifierades behov av följande:

- Ett systemverktyg för att öka möjligheten att arbeta kunskapsbaserat, från kartläggning till analys, uppföljning och utvärdering av effekt. Ett systemverktyg bedömdes också behövas för att få mer kunskap om de platser i Knivsta där brott och otrygghet förekommer och kunna visualisera det med ett kartverktyg.
- Hämta in fler underlag för brottskategorier där underlag varit få, för att få en bättre helhetsbild. Exempelvis var välfärdsbrott, miljöbrott, våldsbejakande extremism, hedersförtryck, hatbrott samt prostitution och människohandel.

- Stärka arbetet med att kategorisera vilken typ av brottsprevention som används vid brottsförebyggande insatser (situationell eller social) liksom vilken nivå av prevention som används (primär, sekundär, tertiär) med syfte att öka spårbarhet och förståelsen för vilken typ av prevention som används och varför, samt vilka grupper preventionen oftast riktas mot och varför.
- I större utsträckning medvetandegöra brottslighet och trygghet kopplad till digitala miljöer.

Nedan följer en redovisning av genomförda åtgärder kopplade till punkterna i åtgärdsplanen. Dvs. dels punkten om att utveckla det förebyggande arbetet avseende klotter, som är en typ av skadegörelsebrott, dels punkten om att utveckla strukturen för det brottsförebyggande arbetet. För uppföljningen av punkt 1 har varje genomförd åtgärd redovisats under en egen rubrik.

För uppföljningen av punkt 2 motsvarar rubrikerna i redovisningen de olika behov som identifierades och som beskrivs i inledningen.

Uppföljning

1. Skapa en systematik kring – och utveckla det förebyggande arbetet avseende klotter, som är en typ av skadegörelsebrott.

Inventering av kommunens befintliga arbete avseende mot klotter

En djupare genomlysning av det befintliga arbetet kring klotter i kommunen har genomförts med syftet att avgöra var arbetet kan stärkas och systematiseras ytterligare. Kommunen och de kommunala bolagen Kommunfastigheter och Knivstabostäder har rutiner för hantering av klotter, och en etablerad samverkan sinsemellan och med saneringsföretag.

Förekomst av klotter fångas upp på olika sätt, via kommunens veckovisa lägesbilsarbete för brottslighet och trygghet, via synpunkter från invånare och genom löpande tillsyn. Snabb sanering av klotter prioriteras, vilket är i enlighet med Broken Windows-teorin, en kriminologisk teori som förespråkar vikten av att ta hand om utomhusmiljöer och hålla dem välsköta, rena, trivsamma och fria från klotter. Teorin menar att i de fall förvaltning brister, skickar det signaler till de som bor och verkar i området att området inte tas om hand. Resultatet kan då bli att människor börjar dra sig för att vistas där och i och med det minskar den sociala kontrollen och det finns risk för ökad upplevd otrygghet och kriminalitet.

Organisation och samverkan

Även om Knivsta kommun har befintliga rutiner och samverkan kring hantering av klotter sågs behovet av ett utvecklat och mer systematiserat arbete. Nedan beskrivs genomförda åtgärder, som bedöms utvecklat och systematiserat arbetet och samverkan:

- Fritids- och kulturkontoret och Kommunfastigheter/Knivstabostäder har infört en snabbare gemensam process för hantering och anmälan för klotter. De ser en minskning av klotter i verksamheterna efter detta.
- Systematisk rondering och samverkan har införts vid Brunnbybadet och vid Adolfsbergshallen. Detta har lett till snabbare upptäckt, hantering och åtgärder avseende klotter men även för skadegörelse i stort.
- Kontakt har tagits med Trafikverket, Roslagsvatten och Region Uppsala som även de utifrån sina ansvarsområden hanterar och sanerar klotter i Knivsta kommun. Kontakten resulterade i ett utbyte av lägesbilder gällande klotter i kommunen, och kontaktuppgifter för att möjliggöra samverkan och dialog vid behov.

Implementering av ett systemverktyg för det brottsförebyggande arbetet

Under våren 2026 har kommunen implementerat ett systemverktyg för det brottsförebyggande och trygghetsfrämjande arbetet. I systemverktyget, som heter EMBRACE, kan brottslighet och händelser kopplade till trygghet och otrygghet som rapporteras in visualiseras på en karta. Det finns även möjlighet att få en bättre bild av vilken tid och veckodag som brott och händelser anmäls och rapporteras. Detta gäller även skadegörelse i form av klotter, som genom verktyget därmed kan visualiseras och analyseras mer systematiskt.

Indikatorer och underlag

För att få ett större underlag kring förekomst av klotter i Knivsta har flera indikatorer följts:

- En separat fråga om klotter infördes i den veckovisa lägesbildsenkäten våren 2025, i vilken inrapporteringarna kring brottslighet och trygghet i Knivsta skickades in innan det nya systemverktyget EMBRACE implementerades. Tidigare fråga i enkäten rörde skadegörelse som helhet, där rapportören själv behövde skriva att det handlade om klotter. Införandet av en specifik fråga rörande klotter i veckovisa lägesbildsenkäten gav dock inte fler inrapporteringar kring klotter jämfört med tidigare. Inrapporteringar gällande klotter i det veckovisa lägesbildsarbetet minskade istället under 2025 jämfört med 2024 och 2023.
- Även statistik avseende anmälda brott för klotter har följts, både anmälda brott per 100 000 invånare och antal anmälda brott. Efter 2023 ses en

minskande trend i antalet anmälda brott som berör klotter, från 30 anmälda brott 2023 till 9 år 2025 och 147 anmälda brott per 100 000 invånare år 2023 till 43 per 100 000 invånare år 2025. Även skadegörelsebrott som helhet (där fler brottstyper inom brottskategorin än enbart klotter räknas in) minskar över lag i kommunen över tid.

- Självrapporterad utsatthet för klotter har också följts. Då handlar det om att invånare i Knivsta kommun i olika underlag rapporterar in sina upplevelser rörande problem med klotter i det egna bostadsområdet. I den nationella trygghetsundersökningen (NTU) har resultatet varierat något över tid men en sjunkande trend ses över tid (2017–2025) med färre invånare som upplever klotter i Knivsta. I SCB:s medborgarundersökning är det något fler som upplever få problem med skadegörelse eller klotter i kommunen (78,4 procent) jämfört med 2024 (74,1 procent).

Sammantaget pekar indikatorerna tillsammans på en minskning av klotter i kommunen under de senaste åren. Det är svårt att dra tydliga slutsatser kring om det rör sig om en reell minskning eller om anmälnings – och inrapporteringsbenägenheten under den aktuella tidsperioden minskat. Skillnaderna i underlagen för självrapporterad utsatthet är små, skadegörelsebrott är en brottskategori som ofta anmäls i kluster och statistiken kan därför svänga från år till år. Utvecklingen i underlagen behöver därför fortsatt följas och analyseras.

Sammanfattande kommentarer

Befintligt arbete i kommunen kring klotter har granskats och steg har tagits framåt gällande utveckling och systematisering av arbetet. Arbetet har därmed inte färdigställts utan behöver fortsätta.

2. Fortsätta att utveckla kommunens befintliga struktur för brottsförebyggande arbete

Behov av ett systemverktyg för det brottsförebyggande arbetet

Under 2025 och 2026 har kommunen upphandlat och implementerat systemverktyget EMBRACE. Syftet är att stärka det brottsförebyggande och trygghetsfrämjande arbetet och att arbeta effektivt och kunskapsbaserat: från kartläggning till analys, uppföljning och utvärdering. EMBRACE är baserat på kriminologisk forskning och tillhandahåller även ett kartverktyg i vilket händelser och anmälda brott kan visualiseras liksom olika slags demografisk information.

Öka underlag för brottskategorier där underlag varit få

I lägesbilden för 2024–2026 sågs ett behov av fler underlag för olika brottskategorier där en prioriterad brottskategori var välfärdsbrott. Kommunen har

under 2025 anställt en verksamhetscontroller som inom ramen för sin tjänst nu arbetar med att utveckla arbetet mot välfärdsbrottslighet men också mot korruption och otillåten påverkan. Kommunen har därefter utvecklat arbetet för att stärka förmågan att förebygga, upptäcka och agera mot välfärdsbrottslighet, otillåten påverkan och korruption, bland annat genom att öka medvetandegraden hos förtroendevalda, chefer och medarbetare samt att beakta risken att utsättas för välfärdsbrottslighet i nämndernas internkontrollplaner.

Stärka arbetet med att kategorisera typ av brottsprevention

Brottsförebyggande arbete delas ofta in i primär (generell/allmän prevention), sekundär (riktad prevention, mot ex. riskgrupper och riskplatser) och tertiär prevention (återfallsförebyggande, både för personer och platser). I arbetet definieras också det förebyggande arbetet utifrån situationell och social brottsprevention, där den situationella handlar om förebyggande arbete kopplat till platser och situationer och det sociala om förebyggande arbete riktad mot individer. För att kunna göra träffsäkra analyser och sätta in rätt brottsförebyggande åtgärder till rätt målgrupper är det viktigt att vara medveten om vilken preventionsnivå och typ av prevention som används i kommunen. Arbetet med detta har påbörjats, framför allt vad gäller typ av prevention (situationell eller social) men kan fortsätta stärkas avseende preventionsnivå (primär, sekundär, tertiär).

I större utsträckning medvetandegöra brottslighet och trygghet kopplad till digitala miljöer.

Sedan i oktober 2025 anordnar ungdomsverksamheten en digital fritidsgård varje onsdagskväll. Unga i Knivsta kan delta och chatta samt spela med varandra, under överinseende av trygga vuxna. Vid ett tillfälle när kommunpolis bjöds in deltog ca 2000 unga. Polisen i lokalpolisområde Uppsala/Knivsta har även ökat sin närvaro i den digitala sfären genom att de i mars 2026 börjat med nätpatrullering, vilket kommer Knivsta kommun till del.

Stärka underlagen avseende brottslighetens struktur och gärningspersoners karakteristika

För att få en heltäckande bild – och möjliggöra bra analyser av brottslighetens omfattning och utveckling i kommunen behövs information om vilka som oftast utsätts för brott, vilka som utsätter samt vilka brottstyper inom brottskategorier som förekommer och hur brott fördelar sig avseende tid och rum (ex. i vilket område i en stad som brott oftast förekommer och när brott oftast sker). Genom systemverktyget EMBRACE har kunskapen om detta ökat. Det pågår även dialog med Länsstyrelsen kring hur jämlikhet och jämställdhetsperspektiv kan användas i det brottsförebyggande arbetet, där ingår att undersöka mönster kring gärningspersoner och brottsutsatta.

Övriga genomförda åtgärder

- Under 2024 och 2025 har ett projekt bedrivits i Knivsta kommun, i en arbetsgrupp bestående av kommunpolis, kommunens trygghet – och säkerhetssamordnare, folkhälsostrateg, planarkitekt och exploateringsingenjör. Arbetsgruppen har utvecklat arbetet kring hur brottsförebyggande, trygghetsfrämjande och folkhälsoperspektiv kan beaktas vid nybyggnation i kommunen. Detta för att förebygga att brottslighet och otrygghet ”byggs in” och orsakar problem längre fram. En rutin och tillhörande vägledning har tagits fram och förankrats, och arbetet har pilottestats. Även detta arbete är ett exempel på hur strukturen för det brottsförebyggande arbetet utvecklats i kommunen.
- Knivsta kommun har beviljats projektmedel från Länsstyrelsen för våldsförebyggande arbete, avseende våld i nära relation. Projektet är ett samverkansprojekt som sedan kommer implementeras i den ordinarie verksamheten och är en samverkan mellan socialtjänstens myndighetsenheter, öppenvård och Polisen. Projektet syftar till att upprätta en effektivare kontaktkedja där både den våldsutsatta och våldsutövaren uppmärksammas och får evidensbaserat stöd inom 48 timmar. Projektet är inspirerat av SMADIT-metoden och innebär att Polisen, vid ingripanden, erbjuder både förövaren och den utsatte kontakt med en behandlare. Socialtjänsten följer sedan upp genom att erbjuda samtalstid inom 48 timmar. Genom tidig intervention strävar projektet efter att motivera till förändring och minska risken för fortsatt våld. Projektet heter AVIS (Anti Våld i Samverkan).
- Knivsta kommun erbjuder nu även medling till unga förövare, brottsutsatta samt unga personer som hamnat i konflikt. Mötet är till för att hjälpa båda parter att lägga brottet eller konflikten bakom sig. Samtalet är frivilligt och kan arrangeras om brottsutövaren är mellan 12 och 20 år. Medlingen genomförs av Enheten för Råd och Stöd.
- Fyra medarbetare inom enheten för Råd och Stöd har utbildats inom ”Kriminalitet som livsstil” som är en strukturerad beteendeträning för att bryta en påbörjad kriminell livsstil och minska risken för återfall. Metoden riktar sig till ungdomar och vuxna som en del av behovsprövad öppenvårdsinsats inom socialtjänsten.
- Samverkan mellan trygghetsvårdarna och Uppsökandegruppen har efter behov stärkts under tidsperioden genom veckovisa avstämningsmöten och kommunikation under arbetspass där bägge verksamheter arbetar ut samtidigt. Samverkan har även stärkts vid olika evenemang, såsom exempelvis Valborg.
- Under hösten 2024 startade Knivsta kommun, i samverkan med Brandkåren Attunda projektet ”Vi oxå”. Projektet baseras på projektet ”Tjejer oxå”, en preventiv insats som utvecklades mot bakgrund av att en

högstadieskola i Sigtuna över tid hade haft utmaningar kring elever i årskurs 8. Ett antal tjejer som var i riskzonen för att hamna i ett destruktivt levnadssätt och som var resurskrävande för skolan identifierades. Projektet inspirerades av den preventiva insatsen ”Människan bakom uniformen” och resulterade i förbättrade skolresultat, minskad skolfrånvaro och en positiv beteendeförändring hos deltagarna. I Knivsta beslutades att inkludera högstadieungdomar oavsett kön. Ansvariga för projektet från Knivsta kommun blev Uppsökandegruppen och dess styrgrupp.

Ungdomarna som medverkar i projektet deltar i ett program där de träffar bland annat polis, räddningstjänst, ambulans, kustbevakning, skolpersonal och socialtjänstpersonal. I programmet ingår aktiviteter såsom att prova på rökdykning, hjärt- och lungräddning, konditionsträning, självskydd och höghöjdsträning. Vidare ingår gruppdiskussioner om till exempel brottsutredningar, droger och dess konsekvenser, och olika händelser som de varit med om. Insatsen syftar till att ge ökad kunskap och förståelse för blåljusyrken och olika samhällsinsatser, men också att få goda förebilder och lära sig att samarbeta, sätta upp mål och arbeta strukturerat. I modellen ingår även samarbete med näringslivet, till exempel bostadsbolag, med målet att ungdomarna ska erhålla sommarjobb vid projektets slut. I Knivsta kommun har målgruppen för projektet varit högstadieungdomar i riskzonen för att utveckla ett destruktivt levnadssätt, vilket yttrar sig bland annat i hög skolfrånvaro, utåtagerande beteende, bruk av alkohol, narkotika, doping eller tobak samt kriminalitet/romantiserande av en kriminell livsstil. Urvalet av ungdomar till projektet har baserats på det aktuella behovet i kommunen. De ungdomar som fullföljer projektet och ökar sin skolnärvaro (år 1) och erhåller betyg (år 2) erbjuds ett sommarjobb. Knivsta kommun ansvarar för att anordna sommarjobb i samarbete med näringslivet. Flera tjejer från årskurs 8 i Knivsta kommun har deltagit i projektet hittills. De regelbundna träffarna har innefattat flertalet aktiviteter och teman. Motivationssamtal har hållits med syfte att förbättra närvaron i skolan hos tjejerna. Verksamheterna som arbetar med ”Vi oxå” förmedlar flera positiva effekter av projektet.

Motivationssamtalen uppskattas av ungdomarna och en förbättring ses även i skolan för dem på olika sätt.

Avslutande kommentarer

Flertalet åtgärder för att utveckla strukturen för det brottsförebyggande arbetet har genomförts sedan åtgärdsplanen beslutades i maj 2024. Åtgärder som på många sätt förbättrat och fört det brottsförebyggande arbetet framåt, ökat och stärkt samverkan samt skapat en bättre helhetsbild över brottslighetens omfattning och utveckling i Knivsta kommun. Arbetet kan, med det sagt, med fördel fortsätta; med syftet att få än mer träffsäkra analyser och effektiva brottsförebyggande insatser.